

ըրն չմարթացեալ վայելել, զթերին ընու-
զորութեամբն զոր կարաց գրաւել ան-
ձին: Ուստի վազրն առաւել երկիւղալի
գտանի քան զառիւծ: Սմա յաճախ 'ի
մոռացօնս անկանի թէ թագաւոր է,
այս է հզօրագոյն քան զքնաւս 'ի կեն-
դանեաց: Գնայ հանդարտաբայլ և չյար-
ձակի 'ի վերայ ուրուք եթէ չդրդիցի
նախ 'ի նմանէ. ոչ ճեպեցուցանէ ըզ-
քայլան, չասպատակէ յորս՝ բայց իբրեւ
քաղցն նեղեցէ զանձն նորա: Սմին
հակառակ վազրն թէպէտ և յագի 'ի
մոյ, բայց միշտ ծարաւի թուի արեան:
Ձիբ նմա պարապ 'ի գազանութենէ բայց
յորժամ պատրաստիցի 'ի դարանակա-
լութիւն. յափշտակէ և պատառէ ըզ-
նոր աւարն նովին կատարութեամբ ու-
րով նախ վարեցաւ, և ոչ թէ բաւակա-
նանայ պատառելով զառաջինն. յաւեր
և ամայի կացուցանէ զերկիրն յորում
բնակի. ոչ ակն առնու յերեսաց և ոչ
ահաբեկի 'ի զինուց մարդկան. խող-
խողէ, աւարէ գերամս ընդել կենդա-
նեաց, սպանանէ զանընդեւն, յափըշ-
տակէ զթոփիւնս փղաց և զմատաղ ուրն
գեղջիւրս, մերթ յանդգնի ևս և խիզա-
խէ ընդդէմ առիւծու:

Ձև մարմնոցն ընդհանրապէս զոյգ
ընթանայ ընդ բնութեանն: Առիւծ ազ-
նուական է կերպարանք, բարձրու-
թիւն ազդերցն համեմատ ընդ երկայ-
նութեան մարմնոյն. յորդութիւն թան-
ձրախիտ բաշիցն քօղարկեալ զուսն,
հովանի ածէ երեսացն, աներկեան հա-
յեցուած աչացն և ծանր գնացքն, գոգ-
ցես համօրէն յայտ իմն առնեն զնորա
զյանձնապատան և զմեծաշուք քա-
ջարտութիւն: Վազրն երկայնադէզ
իրանաւն և ամենեկն ցածագոյն զբար-
ձիւքն իւրովք, զլուխն հօլանի, աչքն
դաժան, լեզուն արիւնեւանգ, միշտ ար-
տաքս քան զբերանն ձգեալ, յայտնի
ցուցանէ զի է վատ եղեռնագործ և ան-
յազ յանագործութեան, և բնածին իմն
է 'ի նմա զայրոյթ մշտնջեան և ցասումն
կոյր, որ ոչ ճանաչէ և ոչ խտրէ ինչ,
այս է որ դրդէ զինքն յաճախ զորդիսն
անգամ անյազ լափել և պատառել ևս

և զմայր նոցին 'ի կամել նորա պաշտ-
պանել զնոսին: Երանի թէ տարապա-
ման իմն լինէր 'ի նմա այդ ծարաւ ա-
րեան և շիջուցանէր զայն անդատին
'ի ծննդենէն բարձեալ բնաջինջ զող-
ջոյն զհրէշիցն ազգ՝ յիւրմէ սերելոց:

ՊԻԻՖՈՆ

Ապտոշլուսնեան Եղբարք 'ի Կ.Պօլիս.

Ազգային յառաջադիմութիւնը մէկ
տարր մը միայն չունի, անձուկ սահմա-
նի մէջ բովանդակուած չէ. բարոյակա-
նի, գիտութեանց, դպրութիւններու և
գեղարուեստից սահմանները իրեն են.
և ասոնցմէ որուն մէջ ալ աշխատի, ու-
րուն մէջ ալ քաջ հանդիսանայ, միշտ
գովելի է և օգտակար: Երբոր ազգային
մը ո՛ր և իցէ յառաջադիմութեամբ յի-
շել տայ իր ազգին անունը օտարներու
սոյլ, արժան է հրապարակեալ գո-
վեստով մը խրախուսել այնպիսոյն ազ-
գասիրութիւնը. որովհետև ազգայնոց
անտարբերութիւնը կրնայ շատ անգամ
մարել ազգասիրաց եռանդը:

Ուրախ սրտիւ այս շնորհակալու-
թեան պարտքը կը մատուցանենք Օ-
րագրիս միջոցաւ պատուական Ապտու-
լահեան Եղբարց Կ.Պօլսոյ, որ անխոնջ
ջանիւք, ուշադիր յարատեւութեամբ և
հանճարեղ գործունէութեամբ՝ ետեւէ
եղան լուսանկարի՝ 1. ամենեկին չխնայե-
լով ծախքի. արուեստին զարգացմանը
փոյթ տարին, և քանի մը տարուան
մէջ այնչափ յառաջացուցին արուեստ-
նին, որ պատուաւոր անուն մը ստա-
ցան իրենց, և հասարակաց համար-
մունքը վարձատրեց իրենց աշխատու-
թիւնը: Այսօրուան օրս կրնանք հա-
մարձակութեամբ ըսել, և ոչ դժկար-
ծեմ սուտ կը հանէ զմեզ, որ այս վեր-
ջին երկու տարիներուս մէջ մեծ կա-
տարելութեան հասուցած են լուսա-

նկարը, որչափ որ արուեստին հիմակուան հանգամանքները կը ներեն, և դուցէ Եւրոպայի լուսանկարի անուանի արուեստանոցներէն վար չեն մնար։ Ազգերնուս մէջ առաջին անգամ այս արուեստին զարգացուցիչներն իրենք ըլլալով, ազգային յիշատակներու մէջ պէտք է չմոռցուի բնաւ անուննին։ Ապտուլլահեան եղբարց մեծ արդիւնքն ալ ան սեպելու է, որ Եւրոպայէն հեռու ըլլալով և հետևաբար լուսանկարին ամենօրեայ կատարելագործութիւնը չտեսնելով և անմիջական հաղորդակցութիւն չունենալով միշտ եւրոպացի բնալոյծներու և լուսանկարիչներու հետ, մեծապէս դժուարին էր իրենց՝ արևելքի մէջ յառաջացնել այդ արուեստը, նիւթական դժուարութիւնն ալ պակաս չէր, որովհետև ամեն պէտք եղած նիւթերը դրսէն բերել տալու բռնադատուած էին, որով աւելի թանկագին կ'ըլլար իրենց։

Հաւասարապէս քաջ են դէմքի, շէնքերու և տեսարաններու։ Հիմա Կ.Պօլսոյ ամենէն աւելի յաճախեալն է իրենց արուեստանոցը, և ամեն օր բազմաթիւ եւրոպացի օտարականներ ալ կու գան դէմքերնին լուսով հանել տալու։ Իրենց պատկերներուն գլխաւոր յատկութիւնն է շուքերուն փափկութիւնը, որ ամենադժուարին մասն է։ Գոյնի անուշութիւնը, և դէմքերու պայծառութիւնն ու բնականութիւնը, 51 հարիւրորդամէդր լայնութեամբ և 62 հարիւրորդամէդր երկայնութեամբ ապակւոյ վրայ դէմքեր կը հանեն պրանչելի ճշդութեամբ։ Եւրոպայի մէջ հազիւ երկու իրեք լուսանկարիչներ կան, որ այդ մեծութեամբ կարենան հանել առանց բծի։ Վեհափառ Սուլթանին Ապտիւ Ազիզ Խանին կերպարանքը հանեցին այդ մեծութեամբ նիւթիմիդիոյ (Իզնի-միտու) պալատին մէջ. և անանկ հաճեցաւ ինքնակալը, որ իր լուսանկարիչները անուանեց զիրենք, և հրամայեց որ Ապտուլլահեանց հանածը միայն սեպուկի իր բնիկ դէմքը։ Անպակաս են ուրիշ նշանաւոր անձինքներու ամենա-

գեղեցիկ լուսանկարներ, ինչպէս Ապտիւլ-Քաթըր Իշխանինը, Ռիսդուրի եւրոպացի անուանի գերասանուհւոյն, որ 1865ին ձմեռը 'ի Պօլիս եկած ըլլալով թատրոնական տեսարաններ տալու, այլ և այլ դրքով հանել տուաւ իր դէմքը Ապտուլլահեանց արուեստանոցը։ Ունեցած բազմաթիւ ընտիր տեսարաններնուն մէջ շատ գեղեցիկ են Կ.Պօլսոյ ընդհանուր տեսքը՝ մեծադիր երկու ապակիով՝ բարձրէն տեսնուած։ Իզմիր քաղաքին ընդհանուր տեսքը՝ ուր հիմա արուեստանոց մը հաստատեցին, հինգ եղբարցմէ երկուքը հոն փոխադրուելով, և Եփեսոսի աւերակները։ Հիմա կը պատրաստեն ուրիշ նոր մեծագոյն տեսք մը Կ.Պօլսոյ՝ չորս ապակիով, որ յուսացուի թէ այս գարնան լմննայ և հիմակուրէն կը խոստանայ պատիւ ընելու իրենց։ — Ունին նաև փոքրադիր ճոխ հաւաքմունք մը արևելեան դէմքերու, զգեստներու և մանաւանդ ամեն ցեղ արուեստաւորներու, որ իրենց կերպ կերպ հագուստներովն ու արուեստներու կերպ կերպ գործիքներովը շատ հաճոյական են և հետաքննական, և մասնաւորապէս Եւրոպացւոց շատ ախորժելի, որ արևելեան սովորութեանց մեծապէս սիրող են։

Ջարմանալի է Եւրոպացւոց ցրցուցած համարմունքն ու համակրութիւնը Ապտուլլահեան եղբարց վրայ, որոնք իրենց ամենօրեայ գովեստներովը կը հաստատեն մեր ըսածներուն ճշմարտութիւնը։ Անգղիացիք հրապարակաւ ալ գովեստ մը տուին, որ արժանի է հոս յիշատակուելու։ Ի Կ.Պօլիս Անգղիացւոց համար բացուելիք նոր ընթերցարանին քանի մը լուսանկար ընծայ ըրած էին Ապտուլլահեան եղբարք. ընթերցարանին բացման օրը հրաւիրուեցաւ հանդիսին Պ. Վիլչէն Ապտուլլահեան, տեսուչ արուեստանոցին, հոն 'ի ներկայութեան Անգղիոյ նոր դեսպանին, Լօրտ Լայընսի, երկու բանախօսութեանց մէջ մասնաւոր գովեստով յիշատակուեցան Ապտուլլահեան եղբարք, և երրորդ բանախօսութիւն մըն ալ՝ միայն իրենց գո-

մետաղը շարադրուած էր: Ծափահա-
րութեամբ ընդունուեցան հանդիսա-
կաններէն այս գովեստները, և դեսպա-
նը ուրախակից եղաւ Պ. Վիշնին:

Անտարակոյս ենք որ օրէ օր աւելի
պիտի ճոխացընեն Ապտուլահան եղ-
բարք իրենց տեսարաններուն հաւաք-
մունքը Կ.Պոլսոյ ամեն նշանաւոր տե-
ղերուն, շէնքերուն ու դիրքերուն լու-
սանկարովը:

Պ. Վիշնի շատ ճարտար է նաև 'ի
մանրանկարի¹, և բաց 'ի ուրիշ դէմքե-
րէ՝ երկու իրեք անգամ վեհափառ ինք-
նակալին մանրանկար դէմքը գծած է
մեծաւ գովութեամբ:

Կը կնքենք խօսքերնիս, վերջին ան-
գամ մին ալ, յայտնելով մեր ուրա-
խութիւնը՝ միանգամայն խրախոյս տա-
լով իրենց ազգասիրութեանը. և կ'ա-
պահովցնենք զիրենք որ Ապտուլահան
եղբարց անունը լուսանկարի հետ մէկ-
տեղ միշտ պիտի յիշուի գովեստով մեր
ազգին մէջ:

Մարկոս Աբրեյիոս կայսեր յանդիմա-
նոքիշնն որ իր փառաւորինս կեռցն
ու լոռիկոյս աղջկանը տոռառ:

Աղջկանդ կերպին չեմ հաւնիր, ով
փաւստինա, և ոչ քու կերպիդ՝ որ իր
մայրը պիտոր ըլլաս: Աղջիկ մը աղէկ
ըլլալու համար՝ պէտք է մօրը հնազանդ
ըլլայ. մայր մըն ալ աղէկ մայր ըլլալու
համար՝ պէտք է աղէկ կրթէ իր աղջի-
կը: Հարկ չկայ որ հայրը խրատէ իր
աղջիկը, երբոր մայրը առաքինի ըլլայ
ու աղջիկը համեստ. ինչպէս մեծ ա-
մօթ է հօր մը՝ որ կ'ինը իր առջին պատ-
ժէ մանչ զաւակը, ասանկ ալ մեծ նա-
խատինք է մօր մը՝ որ հայրը իր առջին
պատժէ աղջիկ զաւակը: Հոռոցացոց
օրէնքն էր որ հայր մը ամենևին չէր
նայեր իր աղջիկ զաւակները կրթելու,
և ոչ մայր մը իր մանչ զաւակները կրթ-
թելու. անանկ հաստատուն էր աս օ-
րէնքն՝ որ բոլոր ընտանիքը մէկ տեղ

բնակելով՝ կարծես որ հայրը աղջիկ
զաւակ չունէր, մայրն ալ մանչ զաւակ
չունէր: Ո՛վ Հոովմ, չեմ ողբար վրադ
որ պալատներդ աւրուեր են, պարիսպդ
փլեր է, անտառներդ այրեր են, բնա-
կիշներդ քիչցեր են. ատոնց վրայ չեմ
լար. վասն զի ատենը ինչպէս որ կը
բերէ՝ ասանկ ալ կը տանի ատ բանե-
րը: Այլ կ'ողբամ ու նորէն կ'ողբամ
վրադ՝ տեսնելով դքեզ քու հարցդ ա-
ռաքինութենէն ու անոնց կրթութենէն
զուրկ: Կորաւ լմնացաւ մեր հայրենիքը՝
երբոր մանչ ու աղջիկ զաւակներուն
կրթութիւնը պակսեցաւ. մանչերը լոր-
բացան, աղջիկները ամօթխածութիւնը
մէկդի դրին, ու մայրերը անպարկեշտ
եղան: Վա՛հ վա՛հ. ատենօք հայր մը
քսան մանչ զաւակ, ու մայր մը նոյն
չափ աղջիկ զաւակ կրթելու հերիք էր.
Իսկ հիմայ քսան հայր մէկ մանչ զա-
ւակ մը, ու քսան մայր մէկ աղջիկ զա-
ւակ մը կրթելու չեն համարձակիր:
Ասիկայ քեզի համար ալ կ'ըսեմ, ով
փաւստինա, որ մայր ըլլալդ մոռցեր ես՝
ու չվայլած համարձակութիւնը կու
տաս աղջկանդ. դուն ալ, ով լուշիլա,
աղջիկ զաւակ ըլլալդ մոռցեր ու չվայ-
լած համարձակութիւններ կ'ընես: Աս-
տուածներուն տուած մեծ պարգևը ան
էր հոռոցացի խաթուններուն, որ ա-
մօթխած էին ու տնէն ելլել չէին սի-
րեր: Երբոր կնիկները աստուածներէն
վախնալը ու մարդկանցմէ ամաչելը մէկ-
դի դնեն, կամ իրենք աշխարհքիս ետքը
կը բերեն, կամ աշխարհք իրենցը. աշ-
խարհքիս այնչափ հարկաւոր է կնիկնե-
րուն տունը կենալը ու համեստ ըլլալը,
որչափ զօրավարներուն դուրս ելլելը.
ասոնք դուրս ելլելով կը պահեն աշ-
խարհքս, անոնք տունը կենալով: Ետնա
հրաբուխ լեռը այնչափ չիքնասեր Սիկի-
լիացոց, որչափ մէկ անհամեստ կին
մը Հոովմայեցոց. որչափ թագաւորու-
թիւններ կործանեցան, որչափ թագա-
ւորներ կորան կնկան մը պատճառաւ.
աս բանիս ճար ընելու համար որչափ
աշխատանք վտանգ ու զոհեր եղած են:
Կանանց ուրիշ ամեն պակսութիւնները